

КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан
факультету управління
фінансами та бізнесу
доц. А.В. Стасишин
«31» січня 2023 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА**

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань : 07 «Управління та адміністрування»

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма: «Фінанси, митна та податкова справа»

(найменування спеціалізації)

освітній ступінь: бакалавр

ЛЬВІВ 2023

Програма навчальної дисципліни «Фінансова безпека підприємства» для студентів, які навчаються за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітнього ступеня «бакалавр», 10 с.

Розробник:

Шушкова Ю.В., професор кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., доцент

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри фінансового менеджменту
Протокол № 6/1 від “24” січня 2023 р.

Завідувач кафедри

фінансового менеджменту _____ проф. Ситник Н.С.

Розглянуто та ухвалено Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу

Протокол № 7 від “31” січня 2023 року

ЗМІНИ

до робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри (перезатвердження робочої програми)	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах сьогодення господарська діяльність вітчизняних підприємств перебуває під загрозою впливу різного роду деструктивних чинників, що призводять до зниження рівня їх фінансової безпеки, зменшення фінансової стійкості, втрати платоспроможності та навіть до банкрутства. За таких умов актуалізується потреба в розробці та реалізації заходів зміцнення фінансової безпеки підприємств, в тому числі спрямованих на вирівнювання рівня фінансової безпеки підприємництва в регіональному, територіальному, секторальному та інших аспектах. Тому, необхідною умовою є формування у майбутніх фахівців цілісної системи знань з питань забезпечення фінансової безпеки підприємства як запоруки стабільного й ефективного функціонування у коротко- та довгостроковій перспективі.

Предмет навчальної дисципліни

Предметом дисципліни «Фінансова безпека підприємства» виступає система фінансово-економічних відносин з приводу формування оптимального рівня фінансової безпеки для забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Фінансова безпека підприємства» є формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств, механізму формування фінансової безпеки, спрямованого на досягнення цілей фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Основні завдання

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Фінансова безпека підприємства» є:

- засвоєння теоретичних основ фінансової безпеки на різних її рівнях;
- оволодіння навичками визначення характеру впливу загроз фінансовій безпеці підприємства, оцінювання ступеня їх небезпеки, вміння вибирати засоби захисту;
- набуття майбутніми фінансистами вміння управляти економічними ризиками;
- засвоєння методики оцінювання фінансової безпеки підприємства із застосуванням сукупності фінансових показників, що характеризують її рівень;
- засвоєння теоретичних основ та отримання практичних навичок щодо адаптації підприємства з метою оптимізації фінансових показників діяльності підприємства;
- формування теоретичних і практичних знань стосовно планування заходів щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- організація та проведення фінансової розвідки.

1.1. Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі

<i>Попередні дисципліни</i>	<i>Наступні дисципліни</i>
Фінанси	Фінансовий менеджмент
Фінанси підприємств	Управління фінансовими ризиками
Економіка підприємства	Фінансова безпека
Фінансовий аналіз	Управління фінансовою санацією

Компетентності та результати навчання за дисципліною загальні, спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК12. Здатність застосовувати теоретичний та методичний інструментарій для удосконалення механізму реалізації бюджетної політики, оцінки фінансової спроможності територіальних громад, інноваційних методів організації фінансових відносин суб'єктів господарювання та використання набутих знань при управлінні фінансами у різних галузях економіки.

Результати навчання

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях фінансової системи.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна, податкова системи, митна система, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР25. Вміння використовувати сучасний методичний інструментарій для діагностики фінансового стану підприємств, установ і організацій за видами діяльності, формами власності з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Вимоги до знань і умінь

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

Знати	Уміти
Теоретичні основи суті фінансової безпеки підприємства	Ідентифікувати та здійснювати аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають вплив на фінансову діяльність підприємства
Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства	Визначати критерії та показники фінансової безпеки підприємства
Джерела інформації для визначення та моніторингу стану фінансової безпеки підприємства	Передбачати розвиток чинників-носіїв фінансової небезпеки підприємства
Методи оцінювання фінансової безпеки підприємства	Визначати поточний і майбутній фінансовий стан підприємства
Методи та моделі оцінки ризику банкрутства підприємства	Визначати ймовірність настання банкрутства підприємства
Методи управління фінансовою безпекою підприємства	Здійснювати оцінку стану фінансової безпеки підприємства з використанням різних методик
Принципи організації і функціонування служби фінансової безпеки підприємства	Застосувати отримані знання щодо захисту фінансових інтересів підприємства
Елементи механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства	Визначати напрямки мінімізації загроз фінансовій безпеці підприємства

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема 1.	Фінансова безпека в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.
Тема 2.	Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.
Тема 3.	Нормативне та інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства.
Тема 4.	Основи управління фінансовою безпекою підприємства.
Тема 5.	Методичні основи оцінювання фінансової безпеки підприємства.
Тема 6.	Аналіз фінансової безпеки підприємства на основі оцінки ризику банкрутства.
Тема 7.	Антикризове фінансове управління підприємством.
Тема 8.	Адаптація підприємства як засіб забезпечення його фінансової безпеки.
Тема 9.	Організація фінансової розвідки.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінансова безпека в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.

Значення категорії «економічна безпека». Характеристика терміну «безпека» і визначення його за суттю. Види безпеки. Елементи економічної безпеки. Рівні економічної безпеки. Сутність економічної безпеки підприємства та її підсистеми. Фінансова безпека в системі економічної безпеки підприємства. Поняття та основні елементи системи фінансової безпеки підприємства. Функції і завдання аналізу фінансової безпеки підприємства. Фінансові ризики як деструктивні чинники впливу на фінансову безпеку підприємства. Сутність, форми прояву і джерела небезпек та загроз фінансовій безпеці підприємства.

Тема 2. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства в системі наукового пізнання. Система фінансових інтересів підприємства як основа забезпечення його фінансової безпеки. «Дерево» основних фінансових інтересів підприємства. Метод розробки сценаріїв розвитку подій. Типи фінансово-інвестиційної стратегії підприємства. Характеристика елементів структури механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Функції механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Тема 3. Нормативне та інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємства. Мета інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємства. Сутність та види інформаційного забезпечення процесу планування фінансової безпеки, його значення в рамках підвищення рівня фінансової безпеки підприємства. Джерела інформації для визначення та моніторингу стану фінансової безпеки підприємства. Види інформаційного забезпечення процесу планування фінансової безпеки.

Тема 4. Основи управління фінансовою безпекою підприємства.

Завдання та об'єкти управління фінансовою безпекою підприємства. Методи управління фінансовою безпекою підприємства. Обґрунтування параметрів безпечного фінансового стану підприємства. Розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. Бенчмаркінг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства. Види бенчмаркінгу. Методи бенчмаркінгу. Організаційне забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Тема 5. Методичні основи оцінювання фінансової безпеки підприємства.

Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства. Методи визначення рівня фінансової безпеки підприємства. Інтегральна оцінка фінансової безпеки підприємства. Ресурсно-функціональний метод оцінки фінансової безпеки підприємства. Використання SWOT-аналізу у вигляді підфункції забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Тема 6. Аналіз фінансової безпеки підприємства на основі оцінки ризику банкрутства.

Сутність банкрутства підприємства. Види банкрутства. Фінансові наслідки банкрутства. Аналіз ризику банкрутства підприємства. Методи прогнозування банкрутства підприємства. Дискримінантний аналіз. Моделі Альтмана, Бівера, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенка.

Тема 7. Антикризове фінансове управління підприємством.

Економічна сутність, причини та наслідки виникнення кризових ситуацій на підприємстві. Фінансова криза та її класифікаційні ознаки. Зміст і завдання антикризового фінансового управління підприємством. Система раннього попереднього та реагування на її індикатори. Внутрішні механізми фінансової стабілізації.

Тема 8. Адаптація підприємства як засіб забезпечення його фінансової безпеки.

Поняття адаптації підприємства. Мета адаптації підприємства до факторів впливу зовнішнього середовища. Адаптація підприємства до змін у зовнішньому середовищі. Параметрична адаптація. Структурна адаптація. Складові адаптації підприємства. Моделі поведінки підприємства, які визначають його готовність до адаптації. Сукупність адаптивних заходів підприємства. Класифікації адаптивної реакції підприємства. Фінансове забезпечення адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі. Бюджет адаптації. Інформаційне забезпечення адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища, реакція підприємства на негативні зміни

Тема 9. Організація фінансової розвідки.

Місце і роль фінансової розвідки в системі забезпечення стратегічного розвитку підприємств. Принципи фінансової розвідки. Вплив результатів фінансової розвідки на забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Організація та ефективність фінансової розвідки Джерела інформації фінансової розвідки та методи її збору. Визначення ефективності фінансової розвідки на підприємстві.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Основна література

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%FO>
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 01.02.2020 № 2597-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2597-19>
3. Про національну безпеку України : Закон України від 22.06.2018 р. № 2469-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>.
4. Проект Закону України від 10.09.2019 р. № 1208-1 «Про національне бюро фінансової безпеки України». Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/ji00464i?an=3>
5. Стратегія забезпечення державної безпеки, затверджена Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/56/2022>.
6. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2022 році». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-zi-shorichnim-poslannyam-do-verhovnoyi-rad-80113>
7. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич [за ред. Т. Г. Васильціва]. Львів : Видавництво, 2012. 386 с.
8. Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення : Монографія за ред. Галушки З. І. Чернівці : Чернівецький НУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 408 с.
9. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник/ Г.В.Соломіна. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
10. Крупка М.І., Яструбецька Л.С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: Підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 313-314.
11. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 122 с.
12. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
13. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 304 с.

4.2. Додаткова література

1. Амосов О. Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємств. Економіка и управление. 2012. № 1. С. 8-13.
2. Васильчак С. В. Управління фінансовою безпекою підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.18. С. 151-153.
3. Вергун А. М., Стріжко К.В. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2015. № 6. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_21.
4. Д'яконова І. І., Петренко Ю.М. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління. Бізнес інформ. 2013. № 2. С. 188-193.
5. Загорельська Т.Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві. Вісник ДНУ. Сер. В: Економіка і право, Вип. 2. 2013. С. 243-247.
6. Краснокутська Н.С., Коптева Г.М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства» : основні підходи та особливості. Бізнес-інформ. 2019. № 7. С. 14-19. Режим доступу : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-14-19>

7. Малик О. В. Концептуальні основи формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Університетські наукові записки. 2017. № 64. С. 213.
8. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : [б. в.], 2011. 380 с.
9. Нусінова О. В. Оцінка фінансової безпеки підприємств: монографія. Кривий Ріг : Діоніс, 2011. 189 с.
10. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.
11. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Підхомний, Н. О. Микитюк, І. П. Вознюк. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. Підходи та показники оцінки фінансової безпеки підприємства за умов конкурентного середовища. Вісник ХНУ. Економічні науки. 2015. № 2 (2). С. 246-251.
13. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія / за ред. д.е.н., проф. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. 311 с.
14. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навчальний посібник. Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова ; [С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін.]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 332 с.
15. Фінансова безпека будівельних підприємств: монографія / Ю. М. Воробйов, О. І. Воробйова, О. Г. Блажевич ; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. Сімферополь : АРІАЛ, 2013. 179 с.
16. Формування фінансової безпеки підприємства: монографія / О. В. Родіонов [та ін.] ; Луган. нац. аграр. ун-т. Луганськ : Ноулідж, 2011. – 247 с.
17. Цвайг Х.І., Галайко Н.В. Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. Причорноморські економічні студії. Серія: Економіка та управління підприємствами. 2016. Вип. 11. С.181-185.
18. Шушкова Ю. В. Елементи стратегії посилення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Хмельницький, 2014. № 2. Т. 1. С. 144–147.
19. Шушкова Ю. В. Напрями удосконалення державної політики забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 38. С. 268–276.
20. Шушкова Ю. В., Іщенко В. А. Фінансова стійкість підприємств України як запорука їх ефективного функціонування. Електронний фаховий науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку". 2021. № 59. С. 121-126. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/59_2021/24.pdf
21. Шушкова Ю. В., Парфенюк Є. І. Елементи стратегії посилення фінансово-економічної життєздатності підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. № 4. С. 80-85.
22. Шушкова Ю. В., Парфенюк Є. І. Уточнення сутнісних характеристик категорії «фінансова безпека підприємства». Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. Львів : РВВ НЛТУ України, 2014. Вип. 24.1. С. 264–270.
23. Шушкова Ю.В., Оліферович І. Р., Павлішак М. С. Фінансова стійкість підприємства у контексті антикризового управління. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 3/1. С. 32–36.

4.3. Інтернет-сайти

1. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mf.gov.ua/
5. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Львівської національної бібліотеки України ім. В. Стефаника. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/>.
8. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fju.gov.ua>
9. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/reports>